

ดินแดนของการโกหก: มีทั้งหลุมเล็กๆ และส่วนที่ลาดลึก

นฤมล ปันโต¹

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาว่ามนุษย์มีความรู้ ความเชื่อ และท่าทีต่อการโกหกอย่างไร ทั้งในมุมมองทางมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ และในโลกความเป็นจริง พฤติกรรมการโกหกของมนุษย์สอดคล้องกับความรู้ ความเชื่อ และมุมมองเหล่านั้นหรือไม่ เพราะอะไร จากการทบทวนแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการโกหก พบว่า มนุษย์ให้คุณค่า “เชิงลบ” กับการโกหกมาโดยตลอด และมีบทลงโทษทางศาสนา และกฎหมายอย่างชัดเจน ขณะที่นักจิตวิทยาพบว่า การโกหกส่งผลเสียต่อสุขภาพ การโกหกเพียงเล็กน้อยนำไปสู่การโกหกที่ใหญ่ขึ้นจนส่งผลกระทบที่ร้ายแรงได้ ผู้ที่โกหกมีทั้งโกหกเป็นครั้งคราว เป็นนิสัย โกหกแบบหลีกหนีความจริง และแบบหลอกลวง ตมต้น โดยมีแรงจูงใจต่างกันไป ขณะเดียวกัน มีงานวิจัยหลายชิ้นที่แสดงให้เห็นว่า คนส่วนใหญ่ยังคงโกหกกันเป็นประจำ โดยนักวิชาการอธิบายว่า การโกหกเป็นความจำเป็นที่ทำให้สังคมมนุษย์ดำรงอยู่ต่อไปได้ ขอบเขตของการโกหกที่คนส่วนใหญ่ยอมรับจึงหมายถึงการโกหกที่สร้างความเสียหายไม่มาก ได้แก่ การโกหกเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพิจารณาของศาสนาและกฎหมาย ในทัศนะของผู้เขียน การโกหกที่สร้างขึ้นเป็นดินแดนใหญ่น้อยตามแรงจูงใจของแต่ละคนนั้น ล้วนมีความเสี่ยง มีทั้ง “หลุมเล็กๆ” ที่จำเป็นต่อการดำรงอยู่ทางสังคมซึ่งควบคุมได้ยาก และส่วนที่ “ลาดลึก” ซึ่งมีผลเสียร้ายแรง และควรมีการควบคุมอย่างเข้มงวด การโกหกแต่ละครั้งจึงจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดี

คำสำคัญ: การโกหก ความเชื่อ ขาวลวง

* วันที่รับบทความ 22 กุมภาพันธ์ 2563; วันที่แก้ไขบทความ 24 เมษายน 2563; วันที่ตอบรับบทความ 15 มิถุนายน 2563.

¹ รองศาสตราจารย์ ประจำกลุ่มวิชาวิทยุและโทรทัศน์ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

A Space of Lying: Between a Small Hole and a Deep Slope

Narumon Pinto²

Abstract

This article aims to explore human's knowledge, belief and attitude on lying from humanities, social sciences and science perspectives; and to study whether, in reality, our lying behaviors are consistent with those knowledge, belief and attitude. From a conceptual and related research review, it is clear that human beings have always given “negative” values to lying and had a certain set of clear penalty, both religiously and legally. At the same time, psychologists have found that lying has a negative effect on health while small lies could lead to bigger lies that might cause severe consequences. For those who lie, there are several types: occasional liar, compulsive liar, pathological liar and sociopathic liar, with different motivations. Besides, many studies have found that most people lie regularly, which could be academically explained that telling a lie is a necessity to sustain human society. The acceptable area of lying for most people is limited to no-major-damage lies, i.e., well-intended lies to help others and to build good relations in the society, which are in line with religious and legal considerations. For the author, weaving lies into large or small deceptive realms, for each one of us, no matter from what motivations, is all at risk. There would be a small,

² Associate Professor, Department of Radio and Television, Faculty of Journalism and Mass Communication, Thammasat University.

difficult-to-control hole-needed for the existence of our society-and a deep, impactful slope-that needs some strict control measures. Each lie definitely requires a good risk management.

Keywords: lying, belief, fake news

บทนำ

เมื่อไปถามเด็กอนุบาลว่า “การโกหกเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่” คาดว่าเด็กๆ จะตอบอย่างมั่นใจมั่นใจและภูมิใจในความรู้ของตัวเองว่า “การโกหกเป็นสิ่งที่ไม่ดี” และเราก็คงจะได้คำตอบเดียวกันนี้จากปากของผู้ใหญ่ด้วยเช่นกัน แต่เมื่อถามต่อว่า “ในแต่ละวันโกหกกันบ้างหรือไม่ บ่อยแค่ไหน” งานวิจัยหลายชิ้นกลับพบคำตอบที่สวนทางว่า คนส่วนใหญ่โกหกกันเป็นเรื่องธรรมดาในชีวิตประจำวัน” (DePaulo et al., 1996) ทำให้จึงเป็นเช่นนั้น หากการโกหกเป็นดินแดนที่ถูกบอกเล่ากันมานานว่า ไม่ควรเข้าไปข้องแวะ แล้วทำไมหลายคนจึงขยันสร้างพื้นที่นี้กันอยู่ทุกวัน บ้างเอาความคิด การกระทำบางอย่างซ่อนเอาไว้ชั่วคราว บ้างก็ซ่อนเอาไว้ชั่วชีวิต ดินแดนนี้มีลักษณะอย่างไร มีพื้นที่ที่ยอมรับได้ และพื้นที่เสี่ยงใช้หรือไม่ เส้นแบ่งอยู่ตรงไหน อะไรคือแรงจูงใจที่ทำให้มนุษย์เราสร้างมันขึ้นมา สิ่งที่เราคาดว่าจะได้รับเมื่อเทียบกับผลเสียคุ้มค่าแค่ไหน การรวบรวมความรู้เกี่ยวกับการโกหก และขบคิดไปกับมันจะช่วยคลี่คลายข้อสงสัยเหล่านี้ให้ชัดเจนขึ้น ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจว่า เราจะอนุญาตให้ตัวเองสร้างดินแดนแห่งการโกหกนี้ได้หรือไม่ ถ้าได้ มันควรมีขอบเขตแค่ไหน และจะเกิดขึ้นในสถานการณ์ใดได้บ้าง

ความเชื่อและท่าทีในนิทาน ศาสนา และกฎหมาย

ในช่วงเวลาที่เป็นเด็กเล็ก เรามักจะเรียนรู้เรื่อง “การโกหก” ผ่านการเล่า นิทานสอนใจสนุกๆ จากพ่อแม่ และคุณครู เมื่อโตขึ้นอีกนิด ก็จะเริ่มได้ยินเรื่องนี้ในรูปแบบที่จริงจังมากขึ้นจากพิธีกรรมทางศาสนา และจากแบบเรียนในห้องเรียน กระทั่งเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ เราก็คงรู้ๆ มีการบัญญัติเรื่องการโกหกไว้ในกฎหมายให้พลเมืองไทยทุกคนได้ปฏิบัติตาม เรื่องราวและบทบัญญัติเหล่านี้เป็นการส่งต่อชุดความเชื่อและท่าทีต่อการโกหกของเรอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนมาก จากนั้นไป เราจะได้เรียนรู้ร่วมกันว่า “การโกหก” ถูกพูดถึงไว้อย่างไรบ้าง ในนิทาน ศาสนา และกฎหมาย

1. นิทานสอนใจ: คนโกหกจะไม่มีใครเชื่อ เป็นเด็กดีต้องไม่โกหก

นิทานเกี่ยวกับการโกหกที่มีชื่อเสียงมาตั้งแต่สมัย 620 ปีก่อนคริสต์ศักราช และยังคงได้รับความนิยมเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน คือ นิทานอีสป (*ศิลปวัฒนธรรม*, 2563) เรื่อง “เด็กเลี้ยงแกะ” ที่ให้คติสอนใจเรื่องการโกหกอย่างสนุกสนาน เข้าใจง่ายและตรงประเด็น เนื้อเรื่องเล่าถึงเด็กเลี้ยงแกะคนหนึ่งที่ชอบโกหกชาวบ้านอยู่เนืองๆ ว่า มีหมาป่ามากินแกะที่ตนเลี้ยง ทำให้ชาวบ้านหลงเชื่อ วังหน้าตาตื่นมาช่วยไล่หมาป่าหลายครั้งหลายหน แล้วก็ได้พบว่า พวกเขาถูกหลอกเพื่อความสนุกสนานของเด็กเลี้ยงแกะเท่านั้น ต่อมาเด็กเลี้ยงแกะร้องให้คนช่วย เพราะมีหมาป่ามากินแกะที่ตัวเองเลี้ยงจริงๆ แต่ชาวบ้านกลับคิดว่า เด็กเลี้ยงแกะคงจะโกหกอีกเหมือนทุกครั้งที่ผ่านมา จึงไม่มีใครมาช่วยเลยแม้แต่คนเดียว ในที่สุดหมาป่าก็กินแกะของเด็กเลี้ยงแกะไปที่ละตัว ทีละตัว จนหมด นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า “คนที่ชอบโกหก แม้พูดความจริง ก็ไม่มีใครเชื่อ” (ชาคร รุจิระชาคร และ พุทธชาติ คงลายทอง, 2550)

นิทานอีกเรื่องที่ทำให้ผู้คนนึกถึงการโกหก ก็คือ “พิน็อคคิโอ” (Pinocchio) ผลงานของ การ์โล กอลโลดี (Collodi, 1880) นักประพันธ์ชาวอิตาลีเขียนตีพิมพ์ในปี 1880 ได้รับการแปลเป็นภาษาต่างๆ ทั่วโลก และถูกนำไปสร้างเป็นภาพยนตร์มากกว่า 20 ครั้ง ตึกตาไม้ “พิน็อคคิโอ” ได้รับพรจากนางฟ้าให้เป็นเด็กผู้ชายที่มีชีวิต จมูกยาว ร้องไห้ หัวเราะ และพูดได้ แต่ถ้าโกหกเมื่อไร จมูกก็จะยาวขึ้น (ร่มฉัตร, 2557) แม้แก่นของเรื่องต้องการสื่อว่า “คนเราสามารถเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นได้” แต่ “การโกหก” กลับเป็นสิ่งที่ทุกคนนึกถึงเมื่อพูดถึงตัวละครตัวนี้ โดยลักษณะจมูกยาวของ “พิน็อคคิโอ” ได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของการโกหกที่ใช้กันอย่างแพร่หลายไปทั่วโลก

ภาพที่ 1 ตัวการ์ตูน “พิน็อคคิโอ” หุ่นไม้จมูกยาว

ที่มา: https://fr.freepik.com/vecteurs-premium/illustration-vectorielle-contepinocchio_5205743.htm

2. ศาสนา: การโกหกกับบทลงโทษหลังความตาย

ศาสนาพุทธ อิสลาม และคริสต์ ซึ่งเป็นศาสนาที่คนทั่วโลกนับถือจำนวนมาก ล้วนมีบทบัญญัติเรื่อง “การโกหก” ไว้ทั้งสิ้น ดังนี้

ศาสนาพุทธ บัญญัติเรื่องการโกหกไว้ในหลัก “เบญจศีล” หรือศีล 5 ว่าเป็นเครื่องรักษาเจตนาที่จะควบคุมกาย และวาจาให้เป็นปกติ ด้วยการไม่ทำบาป 5 ประการ ศีลหนึ่งใน 5 ข้อนั้นคือ ศีลข้อที่ 4 พึงละเว้นจาก “การพูดเท็จ” อันได้แก่ การพูดปด โกหก หลอกลวง มารยา สับปลับ ผิดสัญญา เสียสัตย์ รวมไปถึงพูดส่อเสียด ขณะเดียวกัน ก็ระบุไว้ว่า ผู้ที่มีความซื่อสัตย์ พูดความจริงด้วยความจริงใจและปรารถนาดีซึ่งเป็นหนึ่งใน “เบญจธรรม” จะทำให้ผู้ประพฤติไม่ผิดศีลข้อนี้ไปโดยปริยาย (คุณ โทจันทร์, 2537: 107-108) เบญจศีลและเบญจธรรมนี้ ถือเป็นธรรมะขั้นพื้นฐานของพุทธศาสนิกชน ที่ถูกพูดถึงอย่างสม่ำเสมอผ่านระบบการศึกษา สื่อมวลชน และเป็นวัตรปฏิบัติตามปกติที่เห็นอยู่เนืองๆ ในพิธีสงฆ์ นอกจากนี้ การโกหก หรือ “มุสาวาท” ยังถูกระบุให้เป็นหนึ่งใน “อกุศลกรรมบถ 10” อันหมายถึง การกระทำอันเป็นทางนำไปสู่ทุกติ 10 อย่างด้วย (สุจิตรา รัตนิน, 2538: 76) โดยมีการกล่าวถึงโทษภัยที่ชัดเจนดังนี้

“ดูกรพราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย ก็ความประพฤตินี้ไม่เรียบร้อยคือ ความไม่ประพฤติธรรมทางวาจา 4 อย่าง เป็นไฉน? บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้กล่าวเท็จ คือ ไปในที่ประชุมหรือไปในหมู่ชน หรือไปในท่ามกลางญาติ หรือไปในท่ามกลางขุนนาง หรือไปในท่ามกลางราชสกุล หรือถูกนำไปเป็นพยาน ถูกถามว่า แน่ะบุรุษผู้เจริญ เชิญเถิด ท่านรู้เรื่องใด ก็จึงบอกเรื่องนั้น เขาเมื่อไม่รู้ก็บอกว่า รู้บ้าง เมื่อรู้บอกว่า ไม่รู้บ้าง เมื่อไม่เห็น ก็บอกว่า เห็นบ้างเมื่อเห็นก็บอกว่า ไม่เห็นบ้าง เป็นผู้กล่าวคำเท็จทั้งรู้อยู่ เพราะเหตุตนบ้าง เพราะเหตุผู้อื่นบ้างเพราะเหตุเห็นแก่สิ่งเล็กน้อยบ้าง...ดูกรพราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย สัตว์บางพวกในโลกนี้ เข้าถึงอบายทุกคติ วินิบาต และนรก เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก เพราะเหตุประพฤตินี้ไม่เรียบร้อย คือไม่ประพฤติธรรมอย่างนี้แล”

(พระสัมมาสัมพุทธเจ้า, อ้างถึงใน 84000.org, 2559)

อย่างไรก็ตาม การโกหก จะเข้าข่าย “มุสาวาท” ตามที่ระบุไว้ข้างต้น จะต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบของมุสาวาท 4 ประการ ได้แก่ (1) มีสิ่งของหรือเรื่องราวที่ไม่เป็นจริง (2) มีจิตคิดหรือเจตนาจะมุสา (3) ทำความเพียรเพื่อมุสา ทั้งทางกาย วาจา หรือใช้ให้ผู้อื่นมุสา เขียนเรื่องราวที่ไม่จริงส่งให้ผู้อื่น เขียนเรื่องที่ไม่จริงประกาศไว้ พิมพ์เป็นหนังสือ หรืออัดเสียงไว้ เป็นต้น และ (4) ผู้อื่นเชื่อตามความที่มุสา ทั้งนี้ มุสาวาทที่ครบองค์ประกอบทั้ง 4 มี 2 ชนิด ได้แก่ มุสาวาทชนิดที่ไม่นำไปสู่อบาย คือ มุสาวาทที่มีได้ทำความเสียหายให้เกิดขึ้นแก่ผู้หลงเชื่อ และมุสาวาทชนิดที่นำไปสู่อบาย คือ มุสาวาทที่ทำความเสียหายให้แก่ผู้หลงเชื่อ มุสาวาทที่ทำให้ผู้หลงเชื่อเกิดความเสียหายนั้น ถ้าได้รับความเสียหายมาก มุสาวาทนั้น ก็มีโทษมาก ถ้าเสียหายน้อยก็มีโทษน้อย (Deedi, อ้างถึงใน *ประตูลี้ธรรม*, 2544)

ภาพที่ 2 รูปปั้นแสดงการลงโทษในนรกต่อผู้ผิดศีล “มุสาวาท” ณ วัดไก่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=WEPON01-IAE>

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า (อ้างถึงใน สุชีพ ปุณฺณานุภาพ, 2547) ยังตรัสถึงความไม่น่าเชื่อถือในความดีงามด้านอื่นของผู้ที่พูดโกหกด้วยว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เมื่อบุคคลยังไม่ละกรรมข้อหนึ่ง คือ การพูดปดต่างๆ รู้เราย่อมไม่กล่าวว่า มีบาปกรรมอะไรบ้างที่ผู้นั้นจะทำได้”

ด้าน ศาสนาอิสลาม มีคำสอนที่เกี่ยวกับความสะอาด โดยผู้ที่มีความสะอาดทางวาจานั้นต้องมาจากจิตใจที่ดีงาม ไม่พูดเท็จ ไม่พูดเสริมความทำเรื่องเล็กเป็นเรื่องใหญ่ ไม่ยุยงให้บุคคลแตกสามัคคีกัน (วนิดา ขำเขียว, 2543: 368) การพูดปดมตเท็จเป็นความผิดร้ายแรง เป็นบาปใหญ่ และถือว่าคนพูดปดเป็นคนที่ไม่มีศาสนา ซึ่งพวกเขาต้องได้รับโทษทัณฑ์อันแสนสาหัสจากพระผู้เป็นเจ้า การพูดปดมตเท็จเป็นการกระทำที่ขัดต่อบัญญัติอิสลามและจริยธรรม โดยท่านศาสดามุฮัมมัด กล่าวว่า “มีคนอยู่สามกลุ่มที่ถึงแม้ว่าเขาจะดำรงนมาซและถือศีลอด แต่ยังเป็นพวกกลับกลอก (มุนาฟิกีน) อยู่ดี ได้แก่ ผู้พูดปดมตเท็จ ผู้บิดพลิ้วสัญญา และผู้ที่ไม่รักษาวะมานะฮ์ (ทุจริต)” และท่านนบีมุฮัมมัด (ซล.)

ยังได้กล่าวอีกว่า “แท้จริงการพูดเท็จนั้นคือประตูลูกหนึ่ง จากบรรดาประตูแห่งนิพพาน กลับกลอก) การโกหก เป็นคิยานัต (การทรยศ) ที่ยิ่งใหญ่ เป็นการทำลายมิตรภาพ ความเป็นพี่น้อง เพื่อนสหาย เป็นการล้อเล่นกับความไวใจของผู้อื่น ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างมากมายทั้งโลกนี้และโลกหน้า” (Ansarian, n.d.)

ฟานุส (2553) ได้อ้างถึงการโกหกในทัศนะ “กูรอาน” สรุปความได้ดังนี้

1. ผู้ที่โกหกเทียบเท่าพวกนุซาเจวิด ดังนั้น พวกเจ้าจงห่างไกลสิ่งโสโครก สิ่งนั้นคือบรรดาวัตถุทั้งปวง และพวกเจ้าจงห่างไกลคำพูดเท็จ

2. สาเหตุการโกหกเกิดจากการไร้ศรัทธา ความจริงแล้ว ที่ทำการเสกสรรความเท็จขึ้นนั้น มีเฉพาะแต่จำพวกที่ไม่ศรัทธาในโอการของอัลลอฮ์เท่านั้น และบทเหล่านั้นเป็นพวกมูสาทั้งสิ้น

3. ผู้ที่โกหกไม่สมควรได้รับการชี้นำจากอัลลอฮ์ (ช.บ.) และแน่นอนผู้ที่มิได้รับการชี้นำจากพระองค์ เขาจะพบกับความหลงทาง และสุดท้ายเขาต้องพบกับความเลวร้ายแท้จริง อัลลอฮ์ไม่ทรงชี้นำแก่ผู้ที่มีสาอีกทั้งไร้ศรัทธา

4. ถูกสาปแช่งจากพระองค์ แท้จริงการสาปแช่งของอัลลอฮ์จะต้องประสบแก่เขา หากเขาเป็นผู้หนึ่งจากกลุ่มผู้พูดเท็จ

อย่างไรก็ตาม ศาสนาอิสลามอนุโลมให้โกหกได้ใน 3 กรณี ต่อไปนี้ (อาลี กองเบ็ง, อ้างถึงใน MP-MUSLIM, 2560)

1. โกหกในภาวะสงครามหรือสมรภูมิป้องกันศาสนา เพราะการทำสงครามต้องมีเล่ห์ มีกล ถ้าแม้ว่าโกหกเพื่อไม่ให้เกิดอันตรายอย่างนี้ในสงครามหรือสมรภูมิรบ ศาสนาอนุโลมให้มีการโกหกได้ เช่น ออกสมรภูมิเพื่อศาสนาที่กำลังพลไม่มาก ก็สามารถพูดได้ว่ามีกำลังพลจำนวนมากได้

2. โกหกให้ผู้ที่ถูกโกรธกันคืนดีกัน เช่น สองคนทะเลาะกัน แล้วไปโกหกให้พวกเขาคืนดีกันได้

3. โกหกระหว่างสามีภรรยา เพื่อให้เกิดความสบายใจ เกิดความรักความเข้าใจซึ่งกันและกัน

ศาสนาคริสต์ ก็มีมุมมองว่า การโกหกเป็นสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยง พระคริสตเจ้าทรงไม่ยอมรับด้วยเช่นกัน เห็นได้ชัดจากการระบุถึงไว้ในบัญญัติข้อที่ 8 ในพระบัญญัติ 10 ประการ (The Ten Commandments) ซึ่งถือเป็นกฎทั้งหมดที่ใช้ในชีวิตประจำวันของคริสต์ศาสนิกชน ไม่ว่าจะเป็นนิกายโรมันคาทอลิก (Catholic) หรือนิกายโปรเตสแตนต์ (Protestant) ผู้ที่ปฏิบัติตามบทบัญญัติ 10 ประการ ย่อมได้ชื่อว่า เป็นผู้รักในพระเจ้า โดยบทบัญญัติข้อที่ 8 นี้ ได้รับความหมายที่มนุษย์พึงกระทำต่อกัน คือ “อย่าพูดเท็จใส่ร้ายผู้อื่น” และควรเป็นคนซื่อสัตย์ เป็นพยานให้กับความจริง พูดตรงไปตรงมา ไม่ติดสินบน เพราะการพูดโกหก การพูดให้ผู้อื่นเสื่อมเสีย การเป็นพยานเท็จ การพูดเล่นไม่เป็นจริง ซุบซิบ ส่อเสียด ยกยอ ล้วนทำลายความรักที่เป็นตัวเชื่อมสังคมมนุษย์ และเป็นการละเมิดบทบัญญัติประการนี้ (วุฒิเลศ แฮล์ลอม, 2560)

ทางศาสนจักรของพระเยซูคริสต์แห่งวิสุทธิชนยุคสุดท้าย (2560) ได้รวบรวมคำสอนเกี่ยวกับการกล่าวคำเท็จจากพระคัมภีร์ไบเบิลไว้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“เจ้าย่าลักทรัพย์, หรือโก่ง, หรือมุสาต่อกัน”

“ข้าพระองค์เกลียดและสะอิดสะเอียนต่อความเท็จ”

“ริมฝีปากที่พูดมุสาเป็นที่น่าเกลียดน่าชังแก่พระเจ้า”

“เจ้ามิได้มุสาต่อมนุษย์, แต่ได้มุสาต่อพระเจ้า”

“วิบัติแก่คนกล่าวคำเท็จ, เพราะเขาจะถูกโยนลงนรก”

“คนที่กล่าวเท็จและจะไม่กลับใจพึงถูกขับออกไป”

นอกจากนี้ พระองค์ยังต้องการสอนให้บุคคลยึดถือสัจจะความจริงใจอย่างมั่นคง โดยไม่จำเป็นต้องไปสาบาน อ้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือสิ่งอื่นๆ เพื่อเป็นหลักประกันคำพูดของตนเอง เพราะคนที่จิตใจมั่นคงในคำสอนของศาสนาย่อมไม่กล่าวคำเท็จ และมีความเชื่อมั่นในตนเองที่จะพูด คิด และกระทำทุกอย่างด้วยความซื่อสัตย์ (วนิดา ขำเขียว, 2543: 315)

3. กฎหมาย: การโกหกกับโทษทัณฑ์ในวันที่ยังมีชีวิต

กฎหมายไทยมีบทลงโทษผู้ที่โกหกโดยเจตนา จนก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่น ตามประมวลกฎหมายอาญา (ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, 2562: 370-371, 567 & 647) ดังนี้

(1) ความผิดทางอาญาฐานฟ้องเท็จตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 175 และมาตรา 176

มาตรา 175 “ผู้ใดเอาความอันเป็นเท็จฟ้องผู้อื่นต่อศาลว่า กระทำความผิดอาญา หรือว่ากระทำความผิดอาญาแรงกว่าที่เป็นความจริง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท”

มาตรา 176 “ผู้ใดกระทำความผิดตามมาตรา 175 แล้วลุแก่อภัยต่อศาล และขอถอนฟ้องหรือแก้ฟ้องก่อนมีคำพิพากษา ให้ศาลลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้หรือศาลจะไม่ลงโทษเลยก็ได้”

(2) ความผิดทางอาญาฐานเบิกความอันเป็นเท็จในศาล มาตรา 177

มาตรา 177 “ผู้ใดเบิกความอันเป็นเท็จในการพิจารณาคดีต่อศาล ถ้าความเท็จนั้นเป็นข้อสำคัญในคดี ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าความผิดดังกล่าวในวรรคแรก ได้กระทำการในการพิจารณา คดีอาญา ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท”

(3) ความผิดทางอาญาฐานฉ้อโกง ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341

มาตรา 341 “ผู้ใดโดยทุจริต หลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง และโดยการหลอกลวงดังว่านั้น ได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม หรือทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฉ้อโกง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับที่มีหลักเกณฑ์ว่า ผู้กระทำการฉ้อโกงโดยเจตนาหลอกลวงด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง โดยการทุจริตและ

การหลอกลวงนั้นได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงด้วยแล้ว”

จะเห็นได้ว่า มนุษย์เราสั่งสอนกันมานานแล้วว่า การโกหกเป็นนิสัยที่ไม่ดี ทำให้ขาดความน่าเชื่อถือ เป็นตัวสนับสนุนให้ทำความผิดในรูปแบบอื่นต่อไปได้เรื่อยๆ นี่คือชุดความคิดที่ส่งต่อกันอย่างกว้างขวางผ่านนิทานสอนใจ และเมื่อพิจารณาคำสอนที่บัญญัติไว้ในศาสนา รวมถึงบทบัญญัติที่ระบุไว้ในกฎหมายแล้วพบว่า มุมมองและท่าทีต่อการโกหกเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ล้วนมองว่าการโกหกเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง ก่อให้เกิดความเสียหาย จึงควรละเว้น ไม่เช่นนั้นก็จะได้รับการลงโทษ หากแต่ศาสนามีคำสอนที่ละเอียด ลึกซึ้งกว่านิทานมาก นิทานจะกล่าวถึงบทลงโทษทางสังคม ขณะที่ศาสนากำหนดให้มีบทลงโทษที่น่ากลัวในช่วงชีวิตหลังความตาย แต่ก็มีกรกล่าวถึง “การโกหก” ในระดับเบาเอาไว้มาก ส่วนกฎหมายมีการระบุลักษณะของการโกหกที่เป็นความผิด และมีบทลงโทษที่ชัดเจน ด้วยการจำคุก และปรับเป็นเงิน

บันทึกการเรียนรู้ของนักจิตวิทยา

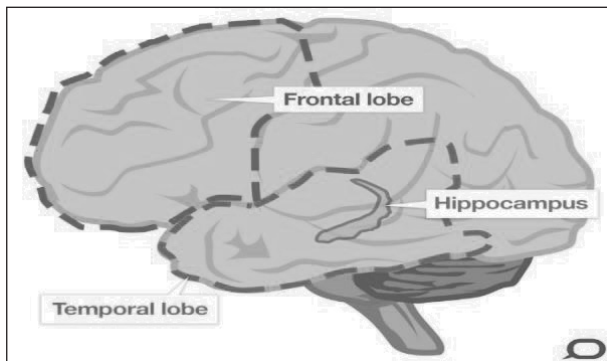
จากการให้มุมมองด้านจริยธรรม และสร้างกลไกควบคุม “การโกหก” ผ่านทางนิทาน ศาสนา และกฎหมาย มนุษย์ได้พยายามศึกษาพฤติกรรม การทำงานของจิตใจด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มากขึ้น ในปี ค.ศ. 1879 มีการเปิดห้องทดลองทางจิตวิทยาเป็นแห่งแรกที่มหาวิทยาลัยไลป์ซิก (Leipzig) ประเทศเยอรมนี จิตวิทยาจึงแยกออกมาจากปรัชญาและถูกผนวกเป็นส่วนหนึ่งของวิทยาศาสตร์นับแต่นั้น (เดิมศักดิ์ คทวณิช, 2546: 14) การศึกษาเรื่อง “การโกหก” ของนักจิตวิทยาในยุคหลัง พบว่า “การโกหก” ของมนุษย์มีความสัมพันธ์กับสมองและระบบประสาทอย่างมาก ดังนี้

1. การสร้างดินแดนที่ต้องใช้พลังงานสูง: การโกหกทำให้สมอง ระบบประสาททำงานหนัก เกิดภาวะเครียด

การสร้างดินแดนของการโกหกนั้น ต้องสร้างด้วยจินตนาการที่ใช้พลังงานสูงมาก สินธุเสน เจริญบุตร (2559) นักจิตวิทยาอิสระ กล่าวว่า โดยทั่วไปเราจะ

สามารถสื่อสารข้อเท็จจริงที่บันทึกไว้ออกมาได้ทันที เพียงแค่ดึงเอาข้อมูลออกมาจากสมองส่วนที่ใช้บันทึกความทรงจำที่เรียกว่า ฮิปโปแคมปัส (hippocampus) ในทางตรงกันข้าม เมื่อพูดโกหก เราต้องใช้สมองส่วนจินตนาการที่เรียกว่า สมองส่วนหน้า (frontal lobe) ในการสร้างเรื่องใหม่มาช่วยด้วย เมื่อโกหก สมองทั้งสองส่วนนี้จะถูกใช้งานพร้อมกัน เพื่อแยกแยะว่า ข้อมูลไหนเป็นความจริงที่ต้องการปกปิด ข้อมูลไหนเป็นเรื่องที่สร้างขึ้นมา ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้พลังงานสูงมาก ดังนั้น ผู้ที่สมองส่วนหน้าได้รับความเสียหายก็จะไม่สามารถโกหกได้

ภาพที่ 3 สมองส่วน ฮิปโปแคมปัส (hippocampus) และสมองส่วนหน้า (frontal lobe)

ที่มา: <https://www.econotimes.com/Why-people-with-dementia-dont-all-behave-the-same-1440106>

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยที่พบว่า การโกหกก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพด้วย โดยในช่วงแรกที่โกหก สมองจะรับรู้ว่าเป็นภาวะที่ไม่ปกติ ร่างกายจะปรับตัวให้พร้อมสู้หรือป้องกันตัวด้วยการหลั่งสารคอร์ติซอล (cortisol) และสารอะดรีนาลีน (adrenaline) ซึ่งเป็นฮอร์โมนความเครียดออกมาทันที หัวใจจะเต้นเร็วขึ้น รุ่มาหน้าตาขยาย และเหงื่อออก จากนั้นคนโกหกจะเริ่มกังวล กลัวจะถูกจับได้ สมองจะต้องใช้พื้นที่ความจำมาก เพื่อติดตามทั้งข้อมูลที่เป็นจริงและข้อมูลที่โกหก

บางคนอาจโกรธเพื่อเบี่ยงประเด็น หรือเพราะถูกบังคับให้อธิบายการกระทำที่เกิดขึ้น หรือทำตัวอ่อนโยนกับคนที่โกหกด้วยมากกว่าปกติ หลังจากการโกหกผ่านไปหนึ่งวัน คนที่คุ้นเคยกับการโกหก จะเริ่มเชื่อการโกหก แต่คนที่ไม่คุ้นเคยกับการโกหกจะรู้สึกไม่ดี และพยายามหลีกเลี่ยงที่จะพบกับคนที่ตัวเองพูดโกหกเอาไว้ด้วย การแบกภาระการโกหกไว้นานๆ จะทำให้วิตกกังวลเรื้อรัง การไหลเวียนของฮอร์โมนความเครียดอย่างต่อเนื่องในสมองจะส่งผลกระทบต่อความสามารถในการคิดอย่างชัดเจน ทำให้ระบบภูมิคุ้มกันไม่ดี ป่วยง่าย มีปัญหาในการนอนตามมา ตามปกติการตอบสนองต่อการโกหกที่เป็นอันตรายเหล่านี้จะค่อยๆ จางหายไป แต่หากมีบางสิ่งที่ทำให้รู้สึกว่า การโกหกอาจถูกเปิดเผย ภาวะเหล่านี้ก็จะเกิดขึ้นอีก (Markman cited in Pariona, 2018) สัญญาณความเครียดทางร่างกายที่ว่ามี ได้ถูกนำไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการไต่สวนผู้ต้องสงสัยในคดีความต่างๆ ด้วยเครื่องจับเท็จ (polygraph machine) ในเวลาต่อมา

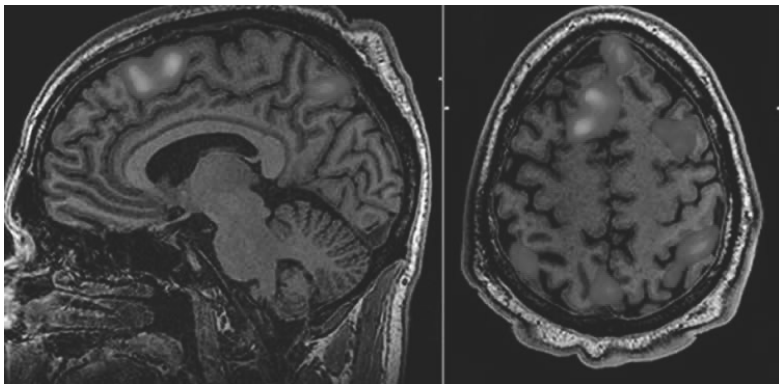
ในทางตรงกันข้าม เมื่อเราพูดความจริง หรือโกหกน้อยลง สุขภาพจะดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญด้วย แอนนิต้า เคลลี และลีเจียง หวาง (Kelly and Wang, 2012) แห่งมหาวิทยาลัยนอร์ทดัม (Notre Dame) ได้ศึกษาผลกระทบของการโกหกต่อลักษณะทางพยาธิวิทยา เรื่อง “ชีวิตที่ปราศจากการโกหก: การใช้ชีวิตอย่างซื่อสัตย์สามารถส่งผลต่อสุขภาพได้อย่างไร” กับอาสาสมัคร 110 คน อายุ 18-71 ปี เป็นเวลา 10 สัปดาห์ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มที่ถูกขอให้โกหกน้อยลงสามารถโกหกน้อยลงได้ และส่งผลให้เขาเหล่านั้นมีความวิตกกังวลน้อยลงร้อยละ 54 มีอาการเจ็บป่วยทางร่างกายน้อยลงร้อยละ 56

บันทึกการเรียนรู้จากนักจิตวิทยาข้างต้นบอกเราว่า การพูดความจริงทำได้ง่ายกว่าการโกหก เพราะการโกหกต้องการทรัพยากรทางปัญญามาก เริ่มจากการตระหนักถึงความจริง วางแผนสร้างเรื่องโกหกที่เป็นไปได้ และต้องไม่ขัดแย้งกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ทั้งยังต้องควบคุมอารมณ์ และพฤติกรรมไม่ให้เกิดพิรุณ ยิ่งไปกว่านั้น ต้องสามารถประเมินปฏิกิริยาของผู้อื่นได้อย่างแม่นยำ เพื่อจะได้ดัดแปลงคำโกหกให้เข้ากับเนื้อเรื่องเดิมของเราได้ และต้องจำเรื่องที่โกหกนั้นไปตลอดชีวิตอีกด้วย สิ่งเหล่านี้ทำให้สมอง ระบบประสาทเกิดความเครียด จนเกิดเป็นปัญหาสุขภาพตามมาได้

2. ทางลาดที่ล่อแหลม: การโกหกเล็กๆ ทำให้สมองชินชา นำไปสู่การโกหกที่ร้ายแรงได้

ผู้ที่คิดว่าการโกหกเล็กๆ น้อยๆ ในชีวิตประจำวันไม่น่าจะเป็นอะไร เหมือนกับการเดินผ่านหลุมเล็กๆ ในดินแดนของการโกหกที่ยังควบคุมการเดินได้สายนั่น อาจต้องทบทวนความคิดนี้ใหม่ เพราะการศึกษาต่อไปนี้บอกเราว่าถึงจุดหนึ่งเราจะพบกับทางลาดที่ล่อแหลม และนำไปสู่อันตรายนับใหญ่หลวงได้

ภาพที่ 4 ภาพสแกนสมองของผู้ที่กำลังพูดโกหก

ที่มา: <https://neurosciencenews.com/big-brother-brain-scan-6105/>

ทาลิ ชาร์ลอต (Sharot, 2016) ผู้เชี่ยวชาญทางประสาทวิทยา ภาควิชาจิตวิทยาการทดลอง มหาวิทยาลัยคอลเลจลอนดอน (University College London) ได้วิจัยการทำงานของสมองของคนที่กำลังโกหกด้วยวิธีภาพวินิจฉัย (fMRI: functional magnetic resonance imaging) โดยสแกนสมองกลุ่มตัวอย่าง 80 คน ขณะดำเนินการทดลอง ผลการศึกษาพบว่า สมองส่วนอะมิกดาลา (amygdala) ซึ่งเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ของมนุษย์จะมีการตื่นตัวหรือตื่นเต้นมากที่สุด เมื่อกลุ่มตัวอย่าง “โกหกเพื่อผลประโยชน์ของตัวเอง” ในครั้งแรก ทั้งนี้ สมองพยายามแสดงความรู้สึกด้านลบ ให้เรารู้สึกผิด เพื่อควบคุม

ไม่ให้เราโกหกอีก แต่เมื่อยังมีการโกหกซ้ำต่อไปเรื่อยๆ ปฏิกริยาตอบสนองของอะมิกดาลาต่อการโกหกจะลดลง ขณะที่การโกหกกลับเพิ่มมากขึ้น นักวิจัยกล่าวว่า การตอบสนองของอะมิกดาลาที่ลดลงอย่างมากนี้ สามารถทำนายได้ว่าการโกหกจะง่ายขึ้น และบ่อยขึ้นอีกในอนาคต ถือว่าเป็นภาวะเสี่ยงที่จะก้าวพลาดไปสู่ความหายนะ (slippery slope) เพราะการไม่ซื่อสัตย์ต่อเรื่องเล็กน้อยจะนำไปสู่การโกหกที่บานปลายร้ายแรงได้อย่างมีนัยสำคัญ เหมือนในกรณีของเจนิเฟอร์ แพน (Jenifer Pan) สาวน้อยที่เริ่มโกหกจากเรื่องเล็กๆ แต่ทำบ่อยจนบานปลาย ดังต่อไปนี้

เจนิเฟอร์เป็นเด็กสาวเชื้อสายเวียดนามในแคนาดาที่เรียนดีมาตลอด แต่รู้สึกกดดันที่พ่อแม่บังคับและเข้มงวดกับเธอมาก เพราะหวังจะให้เจนิเฟอร์ได้เป็นเภสัชกร เป็นที่เชิดหน้าชูตาของพ่อแม่ ขณะที่เธอสนใจและถนัดด้านดนตรีมากกว่า เมื่อเธอสอบไม่ได้ A ทุกวิชาตามที่ถูกคาดหวัง เธอจึงเริ่มต้นโกหกพ่อแม่ด้วยการปลอมใบแสดงผลการเรียนว่า ได้ A ทุกวิชาเหมือนเดิม แต่โชคร้ายที่สอบตกวิชาแคลคูลัสในเทอมสุดท้าย ทำให้ไม่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เจนิเฟอร์จึงโกหกพ่อแม่ต่อไปในทุกเรื่อง ทำที่ว่าไปปฐมนิเทศ หอบหนังสือไปเรียนมหาวิทยาลัย ปลอมเอกสารการได้รับทุนเรียนดีจากมหาวิทยาลัย แต่งตัวไปทำงานที่โรงพยาบาล และอีกสารพัดเรื่อง แต่ในที่สุดก็ถูกพ่อแม่จับได้ และสั่งห้ามไม่ให้เธอคบกับแฟนหนุ่ม เธอจึงวางแผน และดำเนินการจ้างวานฆ่าพ่อแม่และแม่ของเธอ ผลการจ้างวานฆ่า ทำให้แม่ของเธอเสียชีวิต ขณะที่พ่อบาดเจ็บสาหัส รอดออกมาให้การกับตำรวจได้ นำไปสู่การจับกุมเธอจนเป็นข่าวดังไปทั่วโลก (Kapook, 2561)

3. นักสร้างดินแดนของการโกหก: พวกโกหกเป็นครั้งคราว เป็นนิสัย หนีความจริง และพวกหลอกหลวง

การโกหก มีเจตนาเป็นองค์ประกอบสำคัญ ดังนั้น กลุ่มคนที่อยู่ในดินแดนของการโกหกจึงไม่ได้หมายรวมถึงผู้ที่มีความผิดปกติทางสมอง และทางร่างกายบางชนิด ที่ทำให้พวกเขาเกิดอาการหลอน หลงผิดไปจากความเป็นจริง

(delusional disorder) พุดไม่ตรงกับความจริงโดยไม่ได้ตั้งใจ ในที่นี้จึงขอแบ่งกลุ่มคนที่ชอบโกหกไว้ 4 กลุ่ม ดังนี้

3.1 กลุ่มที่โกหกเป็นครั้งคราว (occasional liars) คือ กลุ่มคนที่โกหกด้วยความจำเป็นบางอย่าง เป็นบางครั้ง เช่น เพื่อรักษาน้ำใจผู้อื่น เพื่อเข้าสังคม หรือเอาตัวรอดในบางสถานการณ์ แต่ก็มักรู้สึกผิด เพราะยังมีความรู้สึกผิดชอบชั่วดีอยู่ (Soleil, 2018)

3.2 กลุ่มที่โกหกเป็นนิสัย (compulsive liar) คือ กลุ่มคนที่ชอบโกหกไปเสียทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็ก เรื่องใหญ่ จริงจังหรือเล่นๆ หรือแม้ว่าเรื่องที่โกหกนั้นจะไม่เกิดประโยชน์ใดๆ ต่อตัวเองเลยก็ตาม นิสัยนี้มักเป็นมาตั้งแต่เด็ก ส่วนใหญ่เกิดกับผู้ที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่การโกหกเป็นเพียงทางเลือกเดียวเท่านั้น คนกลุ่มนี้โกหกเพราะเป็นนิสัย ไม่ใช่เพราะความร้ายกาจเหมือนพวกต้มตุ๋น ฉ้อโกง (Soleil, 2018)

3.3 กลุ่มที่มีอาการหลอกตัวเอง (pathological liar) คือ กลุ่มคนที่เจตนาโกหกจากความคิดเพ้อฝัน บิดเบือนความจริงในทุกๆ เรื่องเพื่อหลีกหนีความจริง ทำให้ตัวเองรู้สึกดี เป็นที่ยอมรับของคนในสังคม หรือต้องการหลีกเลี่ยงความลำบากใจบางอย่าง ซึ่งมีอาการรุนแรงและซับซ้อน อาการนี้สามารถคงอยู่ได้นานนับปีหรือตลอดชีวิต สาเหตุมักเกิดจากประสบการณ์ที่ไม่ดีในวัยเด็กที่ทำให้รู้สึกไม่มีคุณค่า ไม่มีความภูมิใจในตัวเอง เมื่อเติบโตขึ้นก็หวาดระแวงว่าคนอื่นจะล่วงรู้ความมืดดำของชีวิตที่มีปัญหา จึงพยายามแต่งเรื่องราวอื่นๆ มาสร้างความสนใจแทนที่ เพียงแค่ต้องการหลบหนีความจริงอันโหดร้ายที่แม้แต่ตัวเองก็ไม่อยากรับรู้อีกต่อไป (ตฤณภัทร โลหะพงศธร, 2562)

3.4 กลุ่มต้มตุ๋น หลอกหลวง (sociopathic liars) คือ กลุ่มคนที่เจตนาโกหกเพราะต้องการแสวงหาผลประโยชน์ เห็นแก่ตัว ใส่ร้าย สร้างความเดือดร้อนให้คนอื่นอยู่เป็นประจำโดยไม่รู้สึกผิด ไม่สนใจความรู้สึก หรือชีวิตของคนอื่น เข้าข่ายมิชฌาชีพที่จ้องหลอกหลวง ต้มตุ๋น คดโกง ซึ่งเป็นพฤติกรรมต่อต้านสังคม (sociopath) อย่างหนึ่ง (Soleil, 2018)

เหตุและผลของคนในดินแดนนี้

1. หลุมเล็ก ทางลาด และส่วนที่ลึกลง: ระดับของแรงงูใจในการโกหก และการต่อสู้ของผู้ที่มีอำนาจน้อย

ผู้เขียนได้นำรูปแบบการโกหกของ รัตนาภรณ์ ปัตลา (2557) และของ ลินคอล์ดและวอลเตอร์ (Lindgkold and Walters, 1983 cited in Psychology CU, 2560) ที่สัมพันธ์กับแรงงูใจ มาสรุปรวมกันเป็นแรงงูใจในการโกหก 4 กลุ่ม โดยเรียงลำดับตามความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากการโกหก ดังนี้

1.1 ต้องการช่วยเหลือ ปกป้องผู้อื่นจากความเจ็บปวด ความอับอาย หรือความละอาย รวมถึงการถนอมน้ำใจของผู้อื่น (save others shame/ altruistic) บางครั้งเรียกการโกหกลักษณะนี้ว่าเป็น “การโกหกสีขาว” (white lie) เช่น เมื่อเด็กอนุบาลประสบอุบัติเหตุใบหน้าเสียโฉม ถามไปร้องไห้ไปว่า “หนูหน้าตาน่าเกลียดไหม” เราตอบว่า “ไม่เลยจ้ะ หนูยังน่ารักอยู่นะ” เพื่อไม่ให้หนูน้อยต้องเสียใจ หรือกรณีที่ผู้ป่วยสมองเสื่อมถามซ้ำๆ ว่า พ่อแม่ของท่านอยู่ที่ไหน ในความจริงท่านเหล่านั้นเสียชีวิตไปนานแล้ว แต่เราตอบว่า “ไปทำบุญที่วัดค่ะ” เพื่อให้ผู้ป่วยลดความวิตกกังวล ไม่ต้องถามซ้ำๆ อีก

1.2 ต้องการหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่อาจจะมี ความขัดแย้งกับผู้อื่น (conflict avoidance) หรือเพื่อให้เกิดการยอมรับทางสังคม (social acceptance) การโกหกแบบนี้ทำให้จัดการกับปัญหา ความยุ่งยากวุ่นวายได้ง่ายขึ้น เช่น เมื่อเพื่อนถามว่า “มีธนบัตรให้แลกไหม” ในความเป็นจริงเรามี แต่ตอบแบบตดบทไปว่า “ไม่มี” เพื่อที่จะได้ไม่ต้องเสียเวลา และไม่ต้องรับภาระแลกธนบัตรย่อยไว้ใช้ต่ออีก หรือกรณีที่มองเห็นเด็กวัยรุ่นนุ่งเกรวี่หนีแม่มาแอบหลบอยู่หลังถังขยะใกล้ๆ พ่อแม่วิ่งตามมาถามว่า เห็นลูกวิ่งมาแถวนี้หรือไม่ เราก็ตอบไปว่า “ไม่เห็น” เพราะไม่ต้องการขัดแย้งกับวัยรุ่นคนนั้น หรือในห้องประชุม เพื่อนที่ทำงานทุกคนแสดงความไม่พอใจพรรคการเมืองที่เราสนับสนุน เราก็แสดงท่าทีพยักหน้าหัวเราะร่วมวงด้วย เพื่อให้ทุกคนเข้าใจว่าเราเป็นพวกเดียวกัน เข้ากับพวกเขาได้ เป็นการหลีกเลี่ยงความขัดแย้งไปในตัวด้วย

1.3 ต้องการปกป้องตนเองหรือบุคคลอื่นจากการถูกลงโทษหรือจากความไม่พอใจ ในเรื่องที่เกิดพลาดอันก่อให้เกิดความเสียหาย (protect from punishment) หนีบทลงโทษจากความผิดของตัวเองเพราะความกลัว ไม่ว่าจะเป็นกลัวเสียผลประโยชน์ กลัวเสียเกียรติ เงินทอง อีสราภาพ ความน่าเชื่อถือ ถูกทอดทิ้ง ถูกด่า เหยียดหยาม ปกปิดที่ทำผิดคำสั่ง จารีต ประเพณี จริยธรรม ระเบียบกฎหมาย เช่น ลูกชายทำเครื่องลายครามราคาแพงของพ่อตกแตก แต่ไม่ยอมรับ เพราะกลัวจะถูกตี ผู้ก่อคดีปล้นร้านทอง เมื่อก่อเหตุแล้วกลับไปใช้ชีวิตประจำวันตามปกติทุกอย่าง เพื่อไม่ให้คนสงสัยเพราะกลัวความผิด หากถูกจับได้ก็จะต้องสูญเสียทุกอย่าง ทั้งชื่อเสียง เงินทอง อีสราภาพ และอาจรวมไปถึงชีวิตด้วย หากถูกตัดสินให้รับโทษประหารชีวิต

1.4 ต้องการได้ประโยชน์ต่อตนเอง (self-gain/exploitative persuasion) ทั้งลอกเอาเงิน ทรัพย์สิน เช่น ขายนินจาปลอม คอลเซ็นเตอร์จากองค์กรทางการเงินให้ออนเงิน ลอกเอาความรัก ความจริงใจ หรือเพื่อมีเพศสัมพันธ์ด้วย ทั้งๆ ที่แต่งงานหรือมีแฟนแล้ว ลอกเอาเพื่อได้สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น ปลอมวุฒิการศึกษา สร้างภาพว่าร่ำรวย น่าเชื่อถือ รวมถึงการให้ร้าย ทำลายโจมตีบุคคลอื่นให้ได้รับความเสียหาย เตือนร้อน ไม่ว่าจะเป็นคู่ต่อสู้ทางความคิด อุดมการณ์ทางการเมือง ศาสนา เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ คู่ต่อสู้ทางการค้า ความรัก ความสัมพันธ์ เช่น ให้ข้อมูลใส่ร้ายป้ายสีผู้สมัคร ส.ส. ฝ่ายตรงข้าม ปลอมข่าวลือด้านลบเพื่อทำลายชื่อเสียงของผลิตภัณฑ์ที่เป็นคู่แข่ง

จะเห็นว่า แรงจูงใจของผู้ที่โกหกมีหลายระดับ บางระดับเป็นไปเพื่อประโยชน์ของคนอื่น หรือเพื่อสัมพันธ์ภาพที่ดีในสังคมซึ่งมีผลเสียไม่มากนัก เหมือนกับทางราบที่มีหลุมเล็กๆ กระเจยตัวอยู่ มีโอกาสสะดุดล้มได้ แต่ก็ไม่น่าจะเจ็บตัวนัก และแรงจูงใจอื่นอีกหลายระดับที่เป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของตัวเองลดหลั่นลงไปเรื่อยๆ ตามความเสียหายที่จะเกิดขึ้น เหมือนทางลาดชันลงต่ำที่ทรงตัวเดินต่อไปได้ยาก ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

และเมื่อพิจารณาจากมุมมองทางสังคมที่มองว่าสังคมประกอบด้วยกลุ่มต่างๆ ที่ถูกจำแนกแยกแยะเป็นชนชั้น แต่ละชนชั้นจะมีความไม่เท่าเทียม

กันหลายด้าน ได้แก่ ความมั่นคงของทรัพย์สินเงินทอง อำนาจ เกียรติยศ ชื่อเสียง ความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากร และโอกาสในสังคม ก็พบว่า ขณะที่การโกหกถูกกำหนดว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดีในสายตาของสถาบันทางศาสนา กฎหมาย และสถาบันทางการแพทย์ ซึ่งถือเป็นสถาบันของชนชั้นสูง แต่สำหรับชนชั้นล่าง ผู้มีอำนาจน้อยนั้น การโกหกกลับกลายเป็นเครื่องมือจำเป็นที่พวกเขาต้องใช้ต่อสู้กับผู้กดขี่ที่มีอำนาจเหนือกว่า ทำให้พวกเขาเอาตัวรอดไม่ถูกเล่นงานได้ เช่น พนักงานโกหกหัวหน้าว่าไม่สบาย ต้องรีบกลับบ้าน เพื่อหลีกเลี่ยงการทำงานเกินเวลาโดยไม่ได้เงินพิเศษจากบริษัท ลูกสาวโกหกพ่อแม่ว่ารักเพศเดียวกัน เพื่อจะได้หลุดจากการถูกคลุมถุงชนให้แต่งงานกับคนที่ตนไม่รู้จัก

2. คนที่ถูกจูงให้เข้าไปด้วย: ความไวใจ ขาดข้อมูล และไม่กล้ายอมรับความจริง

แม้ว่าไม่มีใครอยากถูกหลอก แต่ข่าวการล่อลวง ฉ้อโกงจนเกิดความเสียหายต่อชื่อเสียง ทรัพย์สิน และแม้กระทั่งชีวิตก็มิให้เห็นกันอย่างดาษดื่นเป็นประจำ เหตุใดคนจำนวนไม่น้อยยังคงตกเป็นเหยื่อของการโกหก ทำไมเขาเหล่านั้นจึงถูกชักจูงให้เดินเข้าไปในดินแดนของการโกหกนี้ด้วย

ทิม เลวิน (Levine, 2008) นักจิตวิทยาจากมหาวิทยาลัยอาละบามา วิทยาเขตเบอร์มิงแฮม กล่าวว่า มนุษย์เราถูกตั้ง “โปรแกรม” ให้ไวใจคนอื่นง่ายอยู่แล้วโดยธรรมชาติ ความรู้ส่วนใหญ่ที่มนุษย์ใช้ดำเนินชีวิตในโลกล้วนมาจากคำบอกเล่าของผู้อื่น ซึ่งต้องอาศัยความไวเนื้อเชื่อใจกัน มิเช่นนั้น เราต้องแสวงหาความรู้ด้วยประสบการณ์ตรงเอาเอง หรือไม่ก็ไม่รู้อะไรเลย อันถือเป็นเรื่องที่เสียหายต่อมนุษยชาติมาก เมื่อเทียบกับความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการถูกหลอกนานๆ ครั้ง ดังนั้น พวกเราส่วนใหญ่จึงไม่คาดคิดว่า จะเจอเรื่องโกหกกันง่ายๆ ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ เรายังมีแนวโน้มจะเชื่อคำลวงที่ตรงกับทัศนคติการมองโลกของเราที่มีอยู่เดิมมากเป็นพิเศษอยู่แล้ว จอร์จ เลคอฟฟ์ (Lakoff, อ้างถึงใน ยุธิจิต ภัตตาคารจิ, 2560) นักภาษาศาสตร์จากมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย วิทยาเขตเบิร์กลีย์ บอกว่า หากข้อเท็จจริงที่เข้ามาไม่สอดคล้องกับกรอบความคิด

ของเรา เราจะไม่สนใจมัน หรือไม่ก็เล่นงานมันถ้ามันคุกคามเรา สอดคล้องกับที่ โรเบิร์ต เฟลด์แมน (Feldman, อ้างถึงใน ยุธิจิต ภัตตาคารจิ, 2560) นักจิตวิทยาจากมหาวิทยาลัยแมสซาชูเซตส์ กล่าวว่า คนส่วนใหญ่พร้อมจะเชื่อเรื่องโกหกที่ฟังแล้วทำให้สบายใจ ภูมิใจ โดยเฉพาะคำยืนยัน คำยืนยันถึงผลตอบแทนที่สูงเกินจริง

นอกจากนี้ ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจำนวนไม่น้อย ถูกหลอกเพราะไม่มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจในเรื่องนั้นมากพอ แต่กลับตัดสินใจจากความไวใจและความชื่นชอบส่วนตัวเป็นหลัก พิจารณาจากแค่คำพูด ท่าทาง บุคลิกภาพที่แสดงถึงฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม แม้จะเพ่งรู้อักกันไม่นาน ความเชื่อใจจะเพิ่มขึ้นไปอีกกับคนที่เคยรู้จักมักคุ้นกันดี จึงไม่แปลกใจที่เราจะได้ยินข่าวถูกหลอกให้แต่งงาน ทั้งๆ ที่เพ่งรู้อักกันแคว้นเดียว หรือถูกเพื่อนของเพื่อนหลอกไปลวงละเมิดทางเพศ และไม่น่าเชื่อว่า คนบางคนยอมถูกหลอกต่อไป ทั้งที่มีหลักฐานหรือพยายามมาช่วยยืนยัน เช่น พ่อแม่ที่เชื่อว่า ลูกชายไม่เสพยาเสพติดแม้จะพบยาที่ซุกซ่อนไว้ คนรักที่ยืนยันว่าคู่ของพวกเขาสื่อสัตย์ แม้ว่าจะได้กลิ่นน้ำหอมที่ไม่คุ้นเคยบนชุดทำงาน ที่เป็นเช่นนี้เพราะพวกเขาก่อนแอกเกินกว่าจะยอมรับความจริงอันเจ็บปวด ไม่สามารถยอมเชื่อได้ว่า บุคคลที่มีความสำคัญในด้านอารมณ์หรือจิตใจจะโกหก เพราะมันทำให้เขารู้สึกถูกทรยศ ไม่สามารถไว้วางใจได้อีกต่อไป (Barth, 2019)

3. เมื่อลงลึก ก็ดำดิ่ง: ผลร้ายของการโกหก

เพียงแค่อง่ายเข้าไปในดินแดนของการโกหก ผู้ที่โกหกก็ได้รับผลกระทบในด้านสุขภาพแล้วในทันที จากฮอร์โมนความเครียดที่ร่างกายหลั่งออกมาเพื่อปรับตัวให้พร้อมรับการต่อสู้หรือถอยหนี หากยังคงเดินหน้าต่อไปเรื่อยๆ โกหกบ่อยขึ้น ความตื่นเต้นและความเครียดอาจหายไป และจะกล้ำโกหกมากขึ้นจนเคยชินติดเป็นนิสัย บุคลิกภาพและตัวตนที่แท้จริงของตัวเองถูกทำลายลง และถูกแทนที่ด้วยการเป็น “คนขี้อโกหก” เหมือนกับเดินไปเจอทางลาดที่ประคองตัวยาก พร้อมพลัดลื่นตกลงไปในเหวลึกได้ทุกเมื่อ และเมื่อถูกจับได้ ก็จะทำให้เสียชื่อเสียง ความภาคภูมิใจในตัวเองลดลง ความสัมพันธ์กับคนอื่นแย่งเพราะไม่มีใคร

เชื่อถือ หรือไว้วางใจ ส่วนผู้ที่ถูกหลอกให้เชื่อก็เกิดความเสียหายมากมายหลายด้าน ทั้งความรู้สึกทางใจ ที่ผิดหวัง เสียใจ เสียความไว้วางใจ สูญเสียทรัพย์สิน ชื่อเสียง หรือแม้กระทั่งเสียชีวิต

มีคนจำนวนไม่น้อยที่ถลาลึกเข้าไปในดินแดนของการโกหก ปลอมให้ตัวเองยืนอยู่บนทางลาดเนินนาน จนพลาดดาดังลึกลงไปสู่หายนะ ดังกรณีศึกษาต่อไปนี้

3.1 แฟรงก์ อบาเนล, จูเนียร์ นักต้มตุ๋นชั้นเทพ

อดีตนักต้มตุ๋นที่ใช้อัจฉริยภาพของเขาไปในที่ผิด ด้วยการปลอมตัวเป็นนักวิชาชีพที่ต้องอาศัยความรู้และทักษะเฉพาะทางอย่างมาก อาทิ ผู้ช่วยนักบิน หมอ ทนายความ อาจารย์มหาวิทยาลัย และอีกหลายอาชีพ ทั้งที่ไม่เคยผ่านการศึกษาศาสนาที่เกี่ยวกับวิชาชีพเหล่านี้เลย อบาเนลเริ่มเป็นนักต้มตุ๋นตั้งแต่อายุ 16 ปี และถูกจับได้ขณะอายุ 21 ปี เป็น 5 ปีแห่งการหลอกลวงที่ทำให้คนไข ลูกความ นักศึกษา และคนอื่นๆ ใน 26 ประเทศทั่วโลกที่ถูกเขาหลอก ต้องเสียโอกาสที่ควรจะได้รับไปมากมาย ศาลสหรัฐ ตัดสินจำคุก 12 ปี แต่เมื่อถูกคุมขังเพียง 5 ปี ก็ได้รับการปล่อยตัวเพื่อมาเป็นที่ปรึกษาด้านการป้องกันการฉ้อโกงให้หน่วยงานของรัฐโดยไม่รับค่าตอบแทน จากนั้นเขาเสนอตัวเป็นผู้ให้คำปรึกษาแก่ธนาคารแห่งหนึ่ง เพื่อป้องกันกลโกงจากเหล่ามิจฉาชีพ และได้ทำงานด้านนี้เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน อบาเนลเคยให้สัมภาษณ์ว่า เขาจำเป็นต้องโกหกเพื่อเอาตัวรอด และจะเสียใจกับเรื่องที่เกิดขึ้นไปตลอดชีวิต (Workpoint News, 2561)

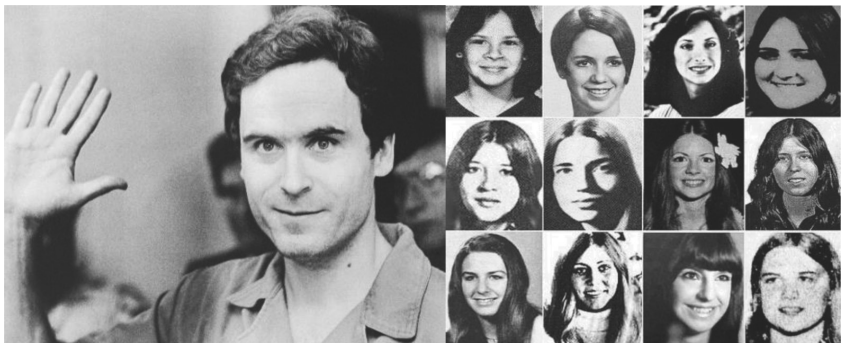
3.2 เท็ด บันดี (Ted Bundy) หนุ่มหล่อที่ลวงเพื่อฆ่าอย่างต่อเนื่อง

เท็ด บันดี คือ นักเรียนตัวอย่าง หน้าตาดี สุภาพ ฉลาด และการศึกษาสูง เขาถูกจับในคดีฆาตกรรม และให้การรับสารภาพว่า ลงมือฆ่าหญิงสาวไป 30 ราย ใน 7 รัฐ ของสหรัฐอเมริกา ตั้งแต่ปี 1974 ถึง 1978

เจ้าหน้าที่ตำรวจเผยว่า เขาใช้รอยยิ้ม คำพูดที่สุภาพหวานล่อมผู้หญิง และมักจะปลอมตัวเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือพนักงานดับเพลิง เพื่อให้หญิงสาวรู้สึกปลอดภัยที่จะไปกับเขา บางครั้งก็แกล้งบาดเจ็บ เพื่อให้ได้รับความเห็นใจ

จากเหยื่อ แล้วเสแสร้งว่าไม่สามารถยกหนังสือหรือกล่องหนังๆ ได้ เพื่อให้หญิงสาวยกของขึ้นรถให้ หลังจากกล่องพวกเธอจากที่สาธารณะแล้ว เท็ดก็จะหยิบตีใส่กุญแจมือ และขับรถออกไปยังพื้นที่ที่เงียบสงบ เพื่อชมขึ้น รัศมี หุบตี ตัดศีรษะ และเก็บศีรษะของบางรายซ่อนไว้ในที่พับ เพื่อให้รู้สึกว่าได้ครอบครองพวกเธออย่างแท้จริง (Moodymuay, 2562) ตลอดเวลาที่ได้สวนคดีความ เท็ดไม่เคยรู้สึกผิด เขาจะขัดทอความรับผิดชอบในการกระทำของตนไปที่คนอื่น ตั้งแต่ปู่ที่ใจร้าย รายการโทรทัศน์ หนังสือไป ไปจนถึงสีหน้าตื้นตระหนกของเหยื่อที่ “เย้ายวน” ดึงดูดให้เขาลงมือกระทำ (The momentum, 2559) เท็ดถูกจับแล้วปล่อยตัวไปหลายครั้ง เนื่องจากเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่เชื่อว่า คนหนุ่มหน้าตาดีอนาคตไกล ประวัติขาวสะอาดรายนี้จะฆ่าใครได้ แต่ในที่สุด เขาก็ถูกนำตัวไปประหารชีวิตด้วยเก้าอี้ไฟฟ้าในรัฐฟลอริดา เมื่อวันที่ 24 มกราคม 1989

ภาพที่ 5 เท็ด บันดี้ ฆาตกรต่อเนื่อง และส่วนหนึ่งของเหยื่อผู้เสียชีวิต

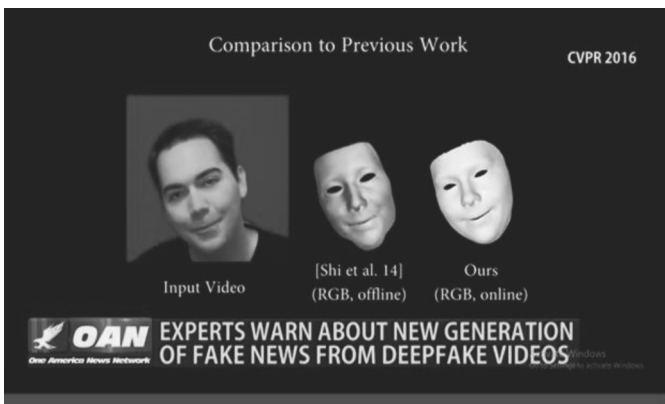
ที่มา: <https://allthatsinteresting.com/ted-bundy>

3.3 ข่าวลวง (fake news): การหลอกลวงที่กระเทือนไปทั่วโลก

ในยุคที่ทุกคนสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารไปในวงกว้างได้อย่างเสรี สะดวก รวดเร็ว ผ่านทางระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ความเร็วสูง โดยผู้ส่งสารสามารถเปิดเผยหรือปกปิดตัวตนได้ ทำให้เกิดข้อมูลจำนวนมากมหาศาลในระบบการ

สื่อสาร ทั้งที่เป็นข้อเท็จจริง เป็นความเห็น และเป็นเท็จ อย่างโฆษณาชวนเชื่อ เนื้อหาใส่ร้ายผู้อื่น จึงยากที่จะกลั่นกรอง และค้นหาต้นตอได้ ที่น่าเป็นห่วงคือ หลายคนรับข้อมูลที่ไม่จริงมา แล้วคัดลอกส่งต่อออกไปไม่อ้างอิงแหล่งที่มา ถือเป็น การร่วมกระจายค่าหลอกลวงที่ตรวจสอบได้ยากให้ไกลออกไปอีก เมื่อคนรับข้อมูล ผิดๆ ไป จะมีผลทำให้ตัดสินใจผิดพลาด เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินและชีวิต ได้ เช่น แชร์ข้อมูลว่า ตีมน้ำมะนาวช่วยรักษาโรคมะเร็งได้ ผู้ป่วยอาจเลิกไปรักษา ด้วยวิธีเคมีบำบัดกับหมอ ทำให้มะเร็งลุกลามถึงขั้นเสียชีวิต ข้อมูลเท็จเกี่ยวกับ ภัยพิบัติ หรือโรคระบาดต่างๆ อาจทำให้ผู้คนแตกตื่น แห่กักตุนของกินของใช้ ไป เข้าคิวฉีดวัคซีนป้องกันโรคซึ่งไม่เกิดขึ้นจริง ขวามารเมืองที่อาจทำให้หุ่นขึ้นหรือลง นักลงทุนเทขายหุ้นหรือซื้อเพื่อเก็งกำไร ผู้ถูกแอบอ้างได้รับความเสียหาย เช่น ถูกล้อเลียน ดูหมิ่น กลั่นแกล้งรังแก (bully) เพราะข้อมูลเท็จที่เกิดจากการติดต่อ ให้ดูตลกขบขัน ถูกเกลียดชังจากข้อมูลเท็จเชิงใส่ร้ายป้ายสี ข้อมูลที่ทำให้เกิด ความขัดแย้งในสังคม เช่น ข้อมูลเท็จทางการเมือง ขวามสถานการณ์ระหว่าง ประเทศ อาจนำไปสู่ความไม่สงบสุขในสังคม หรืออาจเป็นชนวนให้เกิดสงคราม ในระดับต่างๆ ไปทั่วโลกได้ (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2562)

ภาพที่ 6 เทคโนโลยีการปลอมวิดีโอที่เหมือนจริงมาก

ที่มา: <https://deep-fakes.net/tag/fake-news/>

พื้นที่ที่ยอมรับได้: ความจำเป็น และการยอมรับการโกหก

นิทาน ศาสนา กฎหมาย และความรู้ทางจิตวิทยา ล้วนมีมุมมองต่อการโกหกไปในทิศทางเดียวกันว่า การโกหกเป็นสิ่งที่ไม่ดี ควรหลีกเลี่ยง เพราะสร้างความเสียหายให้ทั้งตนเองและผู้อื่น ด้วยเหตุนี้ สังคมมนุษย์จึงน่าจะโกหกกันน้อยมาก แต่งานวิจัยกลับพบว่า มันไม่ได้เป็นเช่นนั้น การโกหกยังคงเป็นพฤติกรรมแพร่หลายที่เห็นกันได้อย่างดาษดื่นทั่วไป ขณะที่เจลลิสัน (Jellison, 1977 cited in Liespotting, 2010) นักจิตวิทยาสังคมแห่งมหาวิทยาลัยเซาเธิร์นแคลิฟอร์เนีย ทำการศึกษาพบว่า มนุษย์ถูกโกหกมากถึง 200 ครั้งต่อวัน ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของ เฟลด์แมน (Feldman, 2002 cited in Liespotting, 2010) จากมหาวิทยาลัยแมสซาชูเซตส์ที่พบว่า โดยเฉลี่ยแล้วผู้คนโกหก 2-3 ครั้ง ต่อการคุยกัน 10 นาที

พฤติกรรมการโกหกเป็นปกติของมนุษย์ ยังคงได้รับการตอกย้ำจากงานวิจัยชิ้นอื่นๆ ในเวลาต่อมา เดอเปาโล และคณะ (DePaulo et al., 1996) พบว่าการโกหกเป็นสิ่งที่เลี่ยงได้ยากในชีวิตประจำวัน ผู้คนส่วนใหญ่โกหกวันละ 2 ครั้ง เป็นการโกหกเพื่อตนเองมากกว่าโกหกเพื่อคนอื่น โดยพวกเขาไม่ได้ใส่ใจหรือวางแผนเรื่องการโกหกของตนเองอย่างจริงจังและไม่ได้กังวลเกี่ยวกับการถูกจับได้ ขณะที่โอวีเอร่าและลีวิน (Oliveira and Levine, 2008) พบว่า มีกลุ่มคนที่มีมุมมองว่าการโกหกเป็นเรื่องที่ยอมรับได้ และกลุ่มคนที่ไม่ยอมรับการโกหก โดยผู้ที่มองการโกหกว่าเป็นเรื่องที่ยอมรับได้ จะเห็นการโกหกเป็นเครื่องมือที่จะนำความสำเร็จทางสังคมหรือความสำเร็จส่วนตัวมาสู่ตนเอง พวกเขาจะฝึกโกหกมากกว่าผู้อื่น สำนึกผิดน้อยกว่า จินตจำนงน้อยกว่า ส่วนที่ไม่ยอมรับการโกหก จะโกหกน้อยกว่า และรู้สึกโกรธมากกว่า หากรู้ว่าตนถูกโกหก และยังตัดสินคนที่โกหกในแง่ร้ายด้วย งานวิจัยยังพบอีกว่า หากการโกหกเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันหรือเพื่อผลประโยชน์ของผู้อื่น การโกหกจะได้รับการยอมรับมากขึ้น

ในปี 1993 แพทย์ที่โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยสตราสบูร์ก (University Hospitals of Strasbourg) ในฝรั่งเศส พบกรณีผู้ป่วยที่เกิดอาการชักทุกครั้งทีโกหก หรือเรียกกันว่าเป็นอาการพิน็อคคิโอ (pinocchio syndrome) ชายผู้นี้ทุกข์ทรมานจากภาวะที่ไม่สามารถโกหกของเขาได้ ส่งผลต่อหน้าที่การงานและชีวิต

ประจำวันของเขาอย่างมาก ต่อมาแพทย์พบว่า เนื้องอกในสมองเป็นต้นเหตุของอาการดังกล่าว และเมื่อได้รับการผ่าตัดนำเนื้องอกออกไป ผู้ป่วยก็กลับมาทำงานได้ และใช้ชีวิตได้ตามปกติ (Schaarschmidt, 2018) กรณีนี้แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการโกหกเพื่อดำรงชีวิตในสังคมได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับความคิดของ ลูซี คูก (Cooke, 2019) นักสัตววิทยา และนักเขียน ที่ได้แสดงทัศนะเรื่อง “พลังแห่งการหลอกลวง” ไว้ในรายการวิทยุปีซี 4 ว่า พฤติกรรมการโกหกเกิดขึ้นอย่างแพร่หลายในอาณาจักรสัตว์ และในหมู่มนุษย์ เพราะเราต่างต้องการเอาตัวรอด และต้องการรักษาความสงบ การโกหกมีความสำคัญอย่างยิ่งในการอยู่ในโลกที่ต้องอยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ ในสังคมที่ซับซ้อน สัตว์ที่ฉลาดมากขึ้นเท่าไร ก็จะมีการโกหกหลอกลวงกันมากขึ้นเท่านั้นด้วย

งานวิจัยและทัศนะข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า การโกหกเกิดขึ้นเป็นปกติในสังคมมนุษย์ และพอจะยอมรับได้ หากการโกหกนั้นเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของผู้อื่น และเพื่อสัมพันธภาพทางสังคม พื้นที่การยอมรับนี้ยังสอดคล้องกับที่ระบุไว้ในศาสนาอิสลามและศาสนาพุทธด้วย กล่าวคือ ศาสนาอิสลามอนุโลมให้โกหกเพื่อความสมานฉันท์ระหว่างกันได้ ส่วนศาสนาพุทธระบุว่า มุสาวาทหรือการโกหกที่ก่อให้เกิดความเสียหายกับผู้หลงเชื่อจะนำไปสู่อบายภูมิ แต่มุสาวาทหรือการโกหกที่ไม่ก่อความเสียหายให้กับผู้หลงเชื่อจะไม่นำไปสู่อบายภูมิ ซึ่งตีความได้ว่า การโกหกในระดับเบาเป็นขอบเขตที่พอจะยอมรับได้ จึงไม่ต้องรับการลงโทษสถานหนัก

จะเห็นได้ว่า พื้นที่การยอมรับการโกหก มีเส้นแบ่งอยู่ที่ “การช่วยเหลือผู้อื่น” “สัมพันธภาพทางสังคม” รวมถึง “ความเสียหายที่เกิดขึ้น” ซึ่งเกณฑ์ประการหลังนี้ เห็นได้ชัดเจนมากในบทบัญญัติทางกฎหมายที่ระบุโทษของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการโกหกไว้ โดยทุกมาตราจะมีประโยค “จนก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่น” กำกับอยู่เสมอ ดังที่แสดงให้เห็นในตอนต้นของบทความ (ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, 2562)

เส้นแบ่งที่แต่ละหน่วยของสังคมค่อยๆ ช่วยกันสร้างขึ้นดังกล่าวนี้นำให้เราเห็นพื้นที่การยอมรับในดินแดนของการโกหกได้ชัดเจนมากขึ้น จนอาจกล่าว

ได้ว่า รูปแบบการโกหกที่คนในสังคมพอจะยอมรับได้มีอยู่ 2 รูปแบบ ได้แก่ (1) การโกหกด้วยเจตนาดีเพื่อรักษาน้ำใจ หรือช่วยเหลือผู้อื่นและเพื่อประโยชน์ส่วนรวม (white lies) และ (2) การโกหกเพื่อปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง (social acceptance) หากเดินเลยพื้นที่นี้ไป ก็จะเข้าสู่พื้นที่ที่ไม่ควรยอมรับ ไม่ว่าจะเป็นส่วนของการโกหกเพื่อปกปิดความผิดพลาดที่ตนหรือผู้อื่นทำขึ้นจนเกิดความเสียหาย การโกหกเพื่อประโยชน์ของตนเอง และให้ร้ายผู้อื่น เพราะมีความเสี่ยงที่จะก่อความเสียหายอันใหญ่หลวงตามมาได้ อาจได้รับการลงโทษทางกฎหมาย หรือบทลงโทษหลังความตาย

บทสรุป

การหลอหลอมทางสังคมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้เราเรียนรู้ว่าการโกหกเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ก่อให้เกิดความเสียหายต่อตัวเอง และต่อคนอื่นได้ ตั้งแต่ระดับเล็กน้อย ไปจนถึงขั้นที่รุนแรงมาก ขึ้นอยู่กับแรงจูงใจของการโกหกที่มีหลายระดับ ตั้งแต่ต้องการช่วยเหลือผู้อื่น ต้องการการยอมรับ ต้องการหลีกเลี่ยงความผิด ต้องการผลประโยชน์ ขณะเดียวกัน นักวิชาการบางส่วนกลับพบว่าในโลกความเป็นจริง เป็นเรื่องยากมากที่มนุษย์จะไม่โกหกเลย เพราะธรรมชาติกำหนดให้มนุษย์มีสัญชาตญาณการเอาตัวรอด และการอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งจำเป็นต้องใช้การโกหกเป็นเครื่องมือสำคัญ ดูเหมือนว่าศาสนาและกฎหมายจะเข้าใจมนุษย์ในส่วนนี้ จึงแบ่งพื้นที่การโกหกที่พอจะยอมรับได้ หรือการโกหกที่ไม่ต้องรับโทษสถานหนักเอาไว้ด้วย โดยใช้ “ความเสียหาย” เป็นเส้นแบ่ง ด้วยเหตุนี้ สังคมส่วนใหญ่จึงยอมรับการโกหกได้ หากเป็นไปเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น และเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีในสังคม

อย่างไรก็ตาม มีผลการวิจัย 2 ประเด็นที่ทำให้เราต้องพิจารณาเรื่องพื้นที่การยอมรับการโกหกให้ถ่วงถ่วงขึ้น ประเด็นแรก คือ ความเครียด และปัญหาสุขภาพที่เกิดจากการโกหก ประเด็นต่อมา คือ การโกหกเล็กน้อยจะทำให้สมองชินชา ทำให้โกหกมากขึ้น เก่งขึ้น จนนำไปสู่หายนะอย่างมโหฬารจนถึงได้ ดังที่เราได้เรียนรู้มาแล้วจากกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นจริงทั้งในอดีตและปัจจุบัน ผู้เขียนมองว่า

หากไม่ใช้การโกหกสีขาว (white lie) การโกหกแทบจะเกิดขึ้นพร้อมๆ กับความผิด โดยมันเป็นไปได้ทั้งเหตุและผล กล่าวคือ เมื่อทำความผิด เราจะสร้างดินแดนการโกหกขึ้นมาเพื่อหลบซ่อน และเมื่อมีพื้นที่หลบซ่อนมันก็เป็นความอุ่นใจให้เราทำความผิดต่อไปได้อีก ความผิดใหญ่ขึ้น ที่ซ่อนก็ต้องใหญ่ขึ้น และลึกตาม เมื่อที่ซ่อนกว้างใหญ่ ลึกลงมากขึ้น ความผิดอะไรก็อาจจะปกปิดได้ทั้งนั้น เป็นลูกโซ่ส่งเสริมกันไปเช่นนี้จนหาทางออกจากที่ซ่อนไม่เจอ และดึงลงสู่หายนะในที่สุด เราต้องรับรู้ถึงความเสี่ยงนี้ และพิจารณาบนเงื่อนไขชีวิตของแต่ละคนเอาเองว่า “พื้นที่ของการโกหก” ที่สร้างขึ้นแต่ละตารางนิ้ว “จำเป็น” แค่ไหน เราควบคุมบริหารจัดการความเสี่ยงที่ว่ามันได้ดีพอหรือไม่

และต้องไม่ลืมว่า ดินแดนแห่งนี้ไม่ได้อยู่ข้างนอก เราสร้างมันไว้ภายในใจของเราเอง ต่อเติม ขยายมันให้กว้าง และลึกได้มากเท่าๆ กับความลึกลับของจิตใจเรา ถ้าเราลดทอนมันได้เอง ความโปรงเบาน่าจะบังเกิดขึ้นอยู่ภายใน แต่ถ้ามันโดนใจมืดจนพังพินาศ ย่อยยับ มันก็ย่อยยับอยู่ในใจของเราเองด้วยเช่นกัน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

คุณ โทษณ์ (2537), *ศาสนาเปรียบเทียบ*, กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ฉัตรดนัย ศรีชัย และคณะ (2556), *อิทธิพลของบุคลิกภาพแบบมองโลกในแง่ดี บุคลิกภาพแบบเป็นมิตร การเห็นคุณค่าในตนเอง และความต้องการเป็นที่ยอมรับในสังคมต่อการยอมรับการโกหกและความเป็นไปได้ในการโกหก*, ปรินญาณิพนธ์วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชาคร รุจิระชาคร และพุทธชาติ คงลายทอง (2550), *นิทานอีสปเด็กเลี้ยงแกะ*, กรุงเทพฯ: บันฝัน. เต็มศักดิ์ คทวนิช (2546), *จิตวิทยาทั่วไป*, กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ (2562), *ประมวลกฎหมายอาญาลบเบี่ยงเบ้น*, กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

รัตนารณณ์ บัตลา (2557), *การทำนายความเป็นไปได้ในการโกหกและการยอมรับการโกหกด้วยตัวแปรบุคลิกภาพ*, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยา คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ร่มฉัตร (ผู้แปล) (2557), *พิน็อคคิโอ*, กรุงเทพฯ: แอร์โรว์ คลาสสิกบุ๊กส์.

วนิดา ขำเขียว (2543), *ศาสนาเปรียบเทียบ*, กรุงเทพฯ: พรานนกการพิมพ์.

สมชาย พงษ์พัฒน์ศิลป์ (2563), *ประมวลกฎหมายอาญา*, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พรเมธ ธนา
ภาครัตนกุล.

สุจิตรา รณรี (2538), *ศาสนาเปรียบเทียบ*, กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.

Darika (2561), “ขั้นตอนง่ายๆ ช่วยรักษาคณโกหก จากสมองป่วยและนิสัยส่วนตัว”, *ชีวจิต*, 485.

ภาษาอังกฤษ

DePaulo, B. et al. (1996), “Lying in Everyday Life”, *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(5): 979-95.

Garrett, N. et al. (2016), “The Brain Adapts to Dishonesty”, *Nature Neuroscience*, 19(12): 1721-1732.

Kelly, E. (2012), “A Life without Lies: How Living Honestly Can Affect Health”, *Proceedings of the Annual Meeting of the American Psychological Association's 120th*, United States of America, 4 August 2012.

Oliveira, C. and Levine, T. (2008), “Lie Acceptability: A Construct and Measure”, *Communication Research Reports*, 25(4): 282-288.

สื่อออนไลน์

ธนภัทร โลหะพงศธร (2562), “Pathological Lying: สร้างชีวิตใหม่ด้วยคำโกหก เพราะการยอมรับความจริงคือความเจ็บปวดยิ่งกว่า”, *a daybulletin*. สืบค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2562, จาก <https://adaybulletin.com/know-sideeffects-pathological-lying/29980>

บุญโชค พานิชศิลป์ (2561), “ละครฉากสุดท้ายของฆาตกรต่อเนื่อง เท็ด บันดี้”, *The momentum*, สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2562, จาก <https://themomentum.co/something-between-ted-bundy/>

พิษณุ ผาสุกมโน (2561), “สาระน่ารู้ กฎหมายรอบตัว: การพูดโกหกกับการพูดคำว่า ต่อแหละจะเหมือนกันมั้ย”, *กรมสรรพากร*, สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2562, จาก <http://www.rd.go.th/region1/fileadmin/pdf/59-56.pdf>

ยุธิจิต ภัตดาจารย์จิ (2560), “เคยชินกับการโกหกหรือเปล่า? ส่องพฤติกรรม ‘พูดปด’ ของมนุษย์ชาติ”, *National Geographic*, สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2563, จาก <https://www.thairath.co.th/lifestyle/life/1018175>

วินิศา แก้วพิลา (2560), “โรคหลอกตัวเอง”, *Rama Square*, สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2562, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=ZBBIEHhgZdc>

วุฒิเลิศ แห่ล้อม (2560), “พระบัญญัติ 10 ประการ”, *แผนกคริสตศาสนธรรม อัครสังฆมณฑลกรุงเทพ*, สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2562, จาก <http://www.kamsonbkk.com/catholic-catechism/10-commandments/2652-0071957>

- ศาสนจักรของพระเยซูคริสต์แห่งวิสุทธิชนยุคสุดท้าย (2560), “การกล่าวคำเท็จ”, *พระคัมภีร์ไบเบิล ฉบับโจเซฟ สมิธ*, สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2562, จาก <https://www.churchofjesuschrist.org/study/scriptures/gs/lying?lang=tha>
- ศิลปวัฒนธรรม (2563), “ย้อนประวัติ อีสป ผู้แต่งนิทานโด่งดัง กับคติสอนใจ ทหาราย่อมหาเหตุแห่งการทรราชได้เสมอ”, *ศิลปวัฒนธรรม*, สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2562, จาก https://www.silpa-mag.com/history/article_34000
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (2562), “Fake News ลวงให้เชื่อ หลอกให้แชร์”, *สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์*, สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2562, จาก <https://www.etda.or.th/content/living-in-the-fake-news-era.html>
- สินธุเสน เจริญบุตร (2559), “จับโกหกอย่างผู้เชี่ยวชาญ”, *กายใจ*, สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2562, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=dGQWWiOifDc>
- สุชีพ ปุญญานุภาพ (2547), “ยังพูดปดทั้งๆ ที่รู้ จะไม่ทำความชั่วอย่างอื่นเป็นไปไม่ได้”, *พระไตรปิฎก ฉบับประชาชน*, สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2562, จาก <http://www.larnbuddhism.com/tripitaka/interest/part1.1.html>
- Ansarian, H. (n.d.), “มนุษย์เรามีหน้าที่อะไรบ้าง”, *Erfan.ir*, สืบค้นเมื่อ 14 มกราคม 2563, จาก <http://www.erfan.ir/thailand/81502.html>
- Barth, F. (2019), “Why Do We Believe Liars?”, *NBC News*, retrieved 15 January 2020, from <https://www.nbcnews.com/think/opinion/why-do-we-believe-liars-ncna993816>
- Cooke, L. (2019), “Power of Deceit”, *BBC radio4*, retrieved 1 February 2020, from <https://www.bbc.co.uk/programmes/p07k439v>
- Deedi (2544), “อภุศลกรรมบถ 10”, *ประติรูปธรรม*, สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2562, จาก http://www.dharma-gateway.com/dhamma/misc-sin_path_10_04.htm
- Grethexis (2561), “Why Do People Believe in Lies So Easily?”, *Grethexis*, retrieved 20 January 2020, from <http://www.grethexis.com/people-believe-lies-easily/>
- Heid, M. (n.d.), “Your Brain On: Lying”, retrieved 20 January 2020, from <https://www.shape.com/lifestyle/mind-and-body/your-brain-lying>
- Kapook (2561), “เปิดคดี เจนนิเฟอร์ เพน จากเด็กเรียนดีผู้เป็นความหวัง สู่ฆาตกรผู้จ้องฉวยฆ่าพ่อแม่ตัวเอง”, สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2562, จาก <https://highlight.kapook.com/view/124238>
- Liespotting (2010), “10 Research Findings about Deception that Will Blow Your Mind”, *Liespotting*, retrieved 16 January 2020, from <https://liespotting.com/2010/06/10-research-findings-about-deception-that-will-blow-your-mind/>
- Moodymuay (2562), “10 สิ่งที่ทำให้เกิด บันดี้ เป็นฆาตกรต่อเนื่องที่โลกไม่ลืม”. *Crossboxs*, สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2562, จาก <http://www.crossboxs.com/posts/ted-bundy-facts>

- MP-MUSLIM (2560), “มุสลิมสามารถโกหกได้หรือไม่”, *Thaimuslim*. สืบค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2562, จาก <https://www.thaimuslim.com>
- Pariona, A. (2018), “When You Lie, Your Brain Is Actually Suffering”, *Lifehack*, retrieved 14 January 2020, from <https://www.lifehack.org/589959/how-harmful-lying-can-be-to-our-health>.
- Psychology CU (2560), “การโกหก-Lying”, *วิทยาลัยชุมชน*, สืบค้นเมื่อ 14 มกราคม 2563, จาก <https://www.facebook.com/PsychologyChula/photos/a.897311197049961/1420179684763107/?type=1&theater>
- Schaarschmidt, T. (2018), “The Art of Lying”, *Scientific American*, retrieved 15 January 2020, from <https://www.scientificamerican.com/article/the-art-of-lying/>
- Soleil, V. (2018), “5 Types of Liars and How to Recognize and Deal with Each”, *Learning Mind*, retrieved 15 January 2020, from <https://www.learning-mind.com/types-of-liars/>
- Workpoint News (2561), “ชีวิตสุดเหลือเชื่อของ แฟรงก์ อบาเนล อดีตนักต้มตุ๋น ผู้เคยเป็นใครก็ได้ที่เขาอยากเป็น”, *Workpoint News*, สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2562, จาก <https://workpointnews.com/2018/09/15/abagnale/>
- 84000.org (2559), “อภุศลกรรมบถ 10”, *พระไตรปิฎกฉบับหลวง*, สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2562, จาก http://www.84000.org/tipitaka/pitaka_item/item.php?book=12&item=484&items=1&preline=0&pagebreak=0&mode=bracket